

РОЗДІЛ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

THE CHARACTERISTICS OF INTERNATIONAL TRADE DEVELOPMENT IN UKRAINE

УДК 339.5(477)

<https://doi.org/10.32843/bses.49-1>

Гаврилюк О.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Остафі І.Ю.

магістр
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Gavryliuk Oksana

Yuriy Fedkovych Chernivtsi
National University

Ostafi Ivan

Yuriy Fedkovych Chernivtsi
National University

У статті розглянуто параметри, тенденції та особливості розвитку зовнішньої торгівлі України. Визначено низку негативних характеристик зовнішньої торгівлі, серед яких слід назвати від'ємне сальдо торгівлі товарами, високі значення експортної та імпоротної квот, що вказує на надмірну залежність вітчизняної економіки від зовнішніх ринків товарів і послуг. Проведено порівняння значень Індексу диверсифікації експорту/імпорту та Індексу концентрації експорту/імпорту України з відповідними показниками груп країн та об'єднань. Наголошено на тому, що структура вітчизняного експорту та імпорту протягом 1996–2018 років значно відрізняється від структури експорту/імпорту розвинених країн, зокрема Європейського Союзу, а також країн Америки та Азії, що розвиваються. Виділено ключові позиції вітчизняного товарного експорту, констатовано негативну тенденцію посилення його сировинної орієнтації. Окреслено першочергові заходи, вжиття яких сприятиме модернізації національної економіки й підвищенню ефективності її інтеграції у світовий торговельний простір.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експортна/імпортна квота, Індекс диверсифікації експорту/імпорту, Індекс концентрації експорту/імпорту, товарна структура експорту/імпорту.

В статье рассмотрены параметры, тенденции и особенности развития внешней

торговли Украины. Определен ряд негативных характеристик внешней торговли, среди которых следует назвать отрицательное сальдо торговли товарами, высокие значения экспортной и импортной квот, что указывает на чрезмерную зависимость отечественной экономики от внешних рынков товаров и услуг. Проведено сравнение значений Индекса диверсификации экспорта/импорта и Индекса концентрации экспорта/импорта Украины с соответствующими показателями групп стран и объединений. Сделан акцент на том, что структура отечественного экспорта и импорта в течение 1996–2018 годов значительно отличается от структуры экспорта/импорта развитых стран, в частности Европейского Союза, а также стран Америки и Азии, которые развиваются. Выделены ключевые позиции отечественного товарного экспорта, констатирована негативная тенденция усиления его сырьевой ориентации. Обозначены первоочередные меры, принятие которых будет способствовать модернизации национальной экономики и повышению эффективности ее интеграции в мировое торговое пространство.

Ключевые слова: внешняя торговля, экспортная/импортная квота, Индекс диверсификации экспорта/импорта, Индекс концентрации экспорта/импорта, товарная структура экспорта/импорта.

In the article, we analyze the terms, trends and defining characteristics of the international trade development in Ukraine. We have determined the negative characteristics of foreign trade, including a deficit in the trade of goods, high values of export and import quotas, which indicates the overdependence the domestic economy from foreign markets of goods and services. High degree of openness of the Ukrainian economy does not facilitate an effective integration of the country into the global system of international trade. We have compared the values of the Diversification index of export/import and the Concentration Index of export/import of Ukraine with the corresponding indicators of comparable groups of countries and trade unions. It is worth noting the structural differences between the exports and imports of Ukraine and that of developed nations (particularly the EU) and some other developing nations (e.g. certain Latin American and Asian countries) in the period of 1996–2018. We have defined the key terms of domestic commodity exports – including their strong commodity orientation which is only continuing to increase. While in 2005, vegetable, food, mineral and basic metal products represented more than 65.0% of Ukrainian exports, their share grew to more than 70.0% in 2018. This indicates a lower quality of domestic exports in goods that are dominated by products with a low degree of processing and technological requirements and a very limited future growth potential. Considering the severity of the existing issues – there might not be a quick solution to Ukraine's international trade problems. The article outlined several priority actions, the implementation of which will facilitate the modernization of the national economy and increase the effectiveness of its integration into the global trade. First of all, Ukraine needs a fundamental restructuring of its economy including: a) formation of a competitive industrial sector, b) implementation of an import substitution policy, c) gradual substitution of the basic commodity exports with a higher degree of added value products, d) incentives for the domestic producers to integrate into the global value chains, and e) accelerated development of services, especially the higher growing segments.

Key words: foreign trade, export/import quota, Diversification index of export/import, Concentration Index of export/import, structure of domestic commodity exports/imports.

Постановка проблеми. У глобальному вимірі національні економічні системи постійно конкурують, тому пошук шляхів та інструментів підтримки високого конкурентного статусу на світовому ринку є нагальним завданням і викликом, який стоїть перед Україною. Зовнішньоторговельне співробіт-

ництво традиційно займає ключові позиції серед інших форм зовнішньоекономічної співпраці країни й відіграє роль потужного джерела задоволення внутрішнього попиту, надходження валютної виручки, обслуговування зовнішнього боргу та акумуляції валютних резервів. В умовах глобаліза-

ції участь України у світовій торгівлі є можливістю реалізувати наявні й потенційні конкурентні переваги, забезпечити якісну модернізацію вітчизняної економіки та її економічне зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням впливу зовнішньої торгівлі на національну економіку займаються І. Бураковський, Н. Дзюбановська, О. Довгаль, Ю. Козак, Д. Лук'яненко, А. Мазаракі, Т. Мельник, К. Пугачевська, А. Філіпенко, Т. Циганкова, А. Румянцев, Н. Черкас та багато інших науковців. Незважаючи на значну кількість наукових напрацювань з окресленої проблематики, залишається актуальним дослідження сучасних трендів та особливостей розвитку зовнішнього сектору як фактору забезпечення економічного розвитку й набуття Україною високого конкурентного статусу на світовому ринку в умовах швидкоплинних глобальних трансформацій світової торгівлі.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження параметрів, тенденцій та особливостей розвитку зовнішньої торгівлі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна є самостійним суб'єктом світової економіки, 49-ю у світі за величиною ВВП за паритетом

купівельної спроможності. Процеси розбудови господарського механізму відбувались у складних умовах і лише з 2000 року країна вийшла на шлях економічного зростання. На цей період приходить також початок зростання обсягів зовнішньоторговельної діяльності й посилення її значення як фактору економічного розвитку. Свідченнями цього є збільшення обсягів експортно-імпортних операцій країни й високі значення експортної та імпоротної квоти, які відображають ступінь участі країни у світовому господарстві та рівень її залежності від іноземних товарів і послуг (табл. 1).

Згідно з розрахунками, узагальненими в табл. 1, експорт вітчизняних товарів у 2018 році склав 47,34 млрд. дол. США, що на 9,4% більше, ніж у 2017 році, проте суттєво менше за показники 2008 року та 2011–2015 років, коли фіксувалися їх максимальні значення. Імпорт товарів у 2018 році зростав швидшими темпами, склавши 57,19 млрд. дол. США, що на 15,3% більше, ніж у 2017 році. Загалом за 1996–2018 роки як експорт, так і імпорт товарів зросли у 3,3 рази відповідно. При цьому якщо у 1997–2000 роках товарний експорт зростав дещо швидше за імпорт, то у 2005–2008 роках імпорт, навпаки, зростав швидше,

Таблиця 1

Показники розвитку зовнішньої торгівлі України у 1996–2018 роках

Рік	Експорт товарів, млн. дол. США	Імпорт товарів, млн. дол. США	Сальдо торгівлі товарами, млн. дол. США	Експорт послуг, млн. дол. США	Імпорт послуг, млн. дол. США	Сальдо торгівлі послугами, млн. дол. США	Експортна квота, %	Імпортна квота, %
1996	14 400,8	17 603,4	-3 202,6	4 746,6	1 204,5	3 542,1	43,0	42,3
1997	14 231,9	17 128	-2 896,1	4 738,4	1 418,3	3 320,1	37,8	36,9
1998	12 637,4	14 675,6	-2 038,2	3 819,8	1 430,9	2 388,9	39,3	38,4
1999	11 581,6	11 846,1	-264,5	3 613,9	1 113,2	2 500,7	48,0	41,0
2000	14 572,5	13 956	616,5	3 655,1	1 151	2 504,1	58,2	48,3
2001	16 264,7	15 775,1	489,6	3 731,9	1 147,6	2 584,3	52,6	44,5
2002	17 957,1	16 976,8	980,3	4 303,8	1 194,9	3 108,9	52,5	42,9
2003	23 066,8	23 020,1	46,7	4 524,9	1 465,3	3 059,6	55,1	48,9
2004	32 666,1	28 996,8	3 669,3	5 612,7	2 062,9	3 549,8	59,0	47,9
2005	34 228,4	36 136,3	-1 907,9	6 443,2	2 941,8	3 501,4	47,2	45,4
2006	38 368	45 038,6	-6 670,6	7 791,8	3 730,6	4 061,2	42,8	45,2
2007	49 296,1	60 618	-11 322	9 435,1	4 995,5	4 439,6	41,2	46,0
2008	66 967,3	85 535,3	-18 568	12 260,1	6 481,5	5 778,6	44,0	51,1
2009	39 695,7	45 433,1	-5 737,4	10 129,7	5 186,4	4 943,3	42,5	43,2
2010	51 405,2	60 742,2	-9 337	11 936,3	5 421,6	6 514,7	46,6	48,6
2011	68 394,2	82 608,2	-14 214	14 180,3	6 214,2	7 966,1	50,6	54,4
2012	68 830,4	84 717,6	-15 887	14 096,2	6 650,1	7 446,1	47,2	52,0
2013	63 320,7	76 986,8	-13 666	14 233,2	7 523	6 710,2	42,3	46,1
2014	53 901,7	54 428,7	-527	11 520,8	6 373,1	5 147,7	49,0	45,5
2015	38 127,1	37 516,4	610,7	9 736,6	5 523	4 213,6	52,6	47,3
2016	36 361,7	39 249,8	-2 888,1	9 868	5 326,5	4 541,5	49,5	47,8
2017	43 264,7	49 607,2	-6 342,5	10 714,3	5 476,1	5 238,2	48,1	49,1
2018	47 335	57 187,6	-9 852,6	11 637,9	6 308,8	5 329,1	45,1	48,5

Джерело: складено авторами за [1]

така ж ситуація спостерігалась у 2010–2012 роках, закріпившись у 2016–2018 роках. За 23 роки спостереження середні темпи зростання експорту товарів склали 107,5%, а середні темпи зростання імпорту – 108,3%.

Суттєве перевищення вартісних обсягів імпорту над експортом товарів та зростання імпорту вищими темпами зумовили формування негативного сальдо торговельного балансу України, яке стрімко зростало протягом 2016–2018 років після позитивного його значення у 2015 році. Хоча протягом аналізованого періоду торгівля послугами демонструвала стійкий позитивний результат, через те, що у зовнішній торгівлі України продовжує домінувати товарна торгівля, з 2006 року формувалось негативне сальдо зовнішньоторгівельного балансу (за винятком 2014–2016 років, коли експорт товарів і послуг скорочувався меншими темпами порівняно з їх імпортом).

Загалом у 2018 році Україна посіла 53 місце у світовому рейтингу експортерів та 50 місце серед імпортерів товарів, а також 50 місце серед експортерів та 54 місце серед імпортерів послуг. Відповідно, частка України у світовому товарному експорті/імпорті склали 0,24% і 0,29% відповідно, а у світовому експорті/імпорті послуг – 0,27% і 0,25%. З огляду на це нашу державу можна віднести до категорії малих, вразливих економік, свідченням чого є високі значення експортної та імпоротної квоти протягом аналізованого періоду (рис. 1).

Високі значення імпоротної квоти підтверджують надмірно високу залежність вітчизняної економіки від іноземних товарів та послуг. Розглянемо структуру експорту/імпорту України та рівень їх диверсифікованості.

Індекс диверсифікації розраховується шляхом виміру абсолютного відхилення структури торгівлі певної країни від структури світової торгівлі.

Значення показника розміщується в діапазоні від 0 до 1. При цьому чим більше значення Індексу наближується до 1, тим більше структура експорту (імпорту) країни відрізняється від світової або тієї країни (об'єднання), з якою відбувається порівняння. У табл. 2, 3 відображено динаміку Індексу для України та груп країн. Як бачимо, структура вітчизняного експорту протягом 1995–2018 років значно відрізняється від структури експорту розвинених країн, зокрема Європейського Союзу, а також країн Америки та Азії, що розвиваються.

Індекс диверсифікації імпорту України також відрізняється від значень показника для розвинених країн (особливо ЄС-28), а також країн, що розвиваються, в Азії та Америці. Проте в економіках перехідного типу, серед яких була Україна, протягом аналізованого періоду відбулися позитивні тенденції наближення структури імпорту до середньосвітових значень: з 0,512 у 1995 році до 0,362 у 2018 році.

Індекс концентрації експорту-імпорту (Індекс Герфіндаля-Гіршмана) вимірює ступінь концентрації країни чи об'єднання країн на тих чи інших товарних групах і перебуває в межах від 0 до 1. Відповідно, значення Індексу, що наближується до 1, вказує на те, що експорт країни є моноконцентричним, тобто фокусується на обмеженій кількості товарних груп. Навпаки, значення, що є близькими до 0, засвідчують, що експорт чи імпорт країни більш рівномірно розподілений між товарними групами. У табл. 4, 5 відображено значення та динаміку Індексу концентрації експорту та імпорту України.

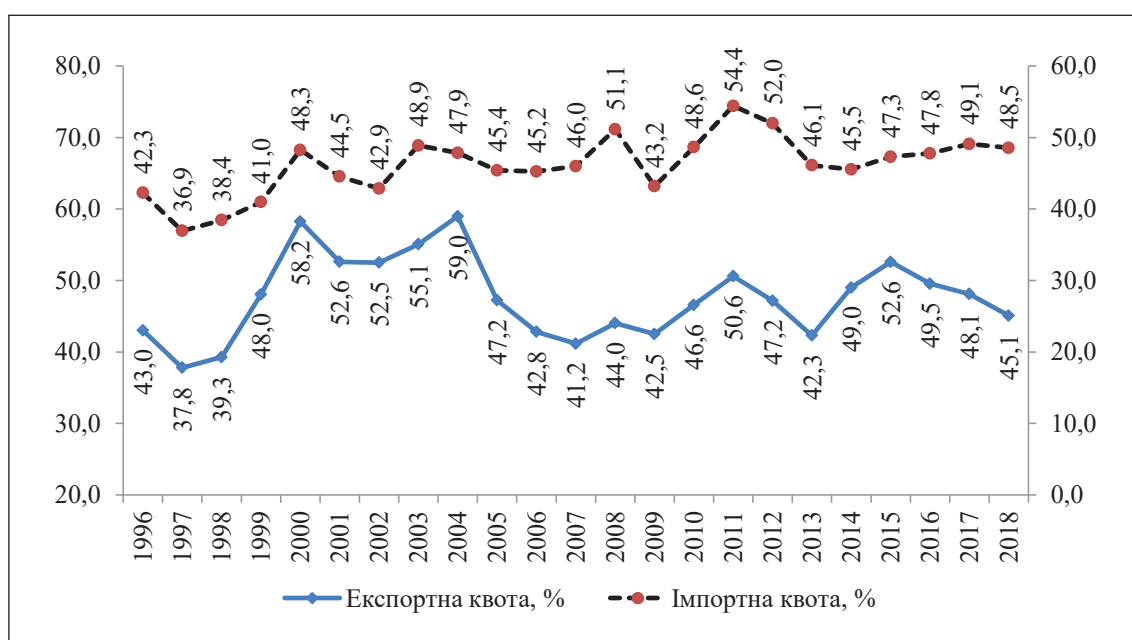

Рис. 1. Динаміка експортної та імпоротної квот України у 1996–2018 роках, %

Таблиця 2

Порівняння Індексу диверсифікації експорту України й груп країн та об'єднань

Країна/група країн	1995 рік	2000 рік	2009 рік	2010 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Україна	0,571	0,606	0,600	0,569	0,669	0,682	0,666	0,679	0,651
Країни, що розвиваються	0,279	0,26	0,228	0,21	0,189	0,19	0,197	0,192	0,189
зокрема, країни Америки	0,361	0,307	0,336	0,35	0,341	0,343	0,344	0,353	0,357
країни Африки	0,588	0,599	0,574	0,561	0,537	0,535	0,538	0,542	0,549
країни Азії	0,319	0,305	0,264	0,245	0,227	0,235	0,24	0,235	0,233
країни Океанії	0,758	0,695	0,672	0,724	0,696	0,739	0,749	0,753	0,749
Транзитивні економіки	0,609	0,597	0,578	0,582	0,555	0,57	0,556	0,54	0,549
Розвинені країни	0,117	0,132	0,173	0,177	0,182	0,175	0,167	0,171	0,171
зокрема, країни Америки	0,389	0,361	0,397	0,409	0,432	0,407	0,393	0,395	0,400
країни Африки	0,237	0,205	0,217	0,218	0,21	0,213	0,212	0,209	0,202
країни Азії	0,151	0,159	0,207	0,208	0,211	0,198	0,191	0,201	0,203
країни Океанії	0,544	0,528	0,615	0,626	0,646	0,647	0,651	0,673	0,69
ЄС-28	0,159	0,170	0,215	0,216	0,224	0,210	0,206	0,214	0,214

Джерело: складено авторами за [2]

Таблиця 3

Порівняння Індексу диверсифікації імпорту України й груп країн та об'єднань

Країна/група країн	1995 рік	2000 рік	2009 рік	2010 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Україна	0,512	0,463	0,379	0,368	0,415	0,435	0,392	0,385	0,362
Країни, що розвиваються	0,171	0,178	0,176	0,161	0,138	0,149	0,156	0,159	0,163
зокрема, країни Америки	0,198	0,213	0,202	0,209	0,205	0,198	0,201	0,21	0,213
країни Африки	0,26	0,27	0,28	0,277	0,278	0,279	0,281	0,291	0,284
країни Азії	0,206	0,214	0,213	0,196	0,182	0,195	0,198	0,203	0,208
країни Океанії	0,408	0,48	0,414	0,434	0,415	0,415	0,403	0,395	0,422
Транзитивні економіки	0,418	0,325	0,247	0,256	0,251	0,238	0,241	0,233	0,219
Розвинені країни	0,072	0,074	0,105	0,105	0,1	0,11	0,11	0,114	0,118
країни Америки	0,28	0,263	0,269	0,265	0,264	0,234	0,235	0,242	0,241
країни Африки	0,185	0,151	0,185	0,195	0,183	0,191	0,189	0,2	0,202
країни Азії	0,09	0,086	0,127	0,119	0,117	0,115	0,119	0,122	0,124
країни Океанії	0,217	0,217	0,223	0,227	0,235	0,252	0,244	0,269	0,266
ЄС-28	0,089	0,085	0,127	0,118	0,120	0,123	0,124	0,128	0,130

Джерело: складено авторами за [2]

Протягом періоду, що аналізується, рівень концентрації вітчизняного експорту перебував практично на одному рівні, а з 2010 року почав дещо зростати, що вказує на збільшення залежності експорту України від стану окремих товарних ринків. Також цей показник практично вдвічі перевищує відповідне значення в розвинених економіках, зокрема країнах-ЄС.

Аналіз ступеня концентрації товарного імпорту України та груп країн (табл. 5) показує, що сьогодні ринки є значно більш глобалізованими, ніж виробнича сфера, а значення показника у 2016–2018 роках досить щільно корелюють із загальносвітовими. Деяке зменшення значень

протягом останніх років вказує на звуження товарного асортименту імпорту.

Товарна структура експорту України впродовж багатьох років не зазнає значних змін і характеризується низькою якістю (табл. 6). Топ-товарів вітчизняного експорту традиційно складають сировинні та напівфабрикати первинної обробки. При цьому країна рухається від статусу експортера продукції металургії до постачальника аграрно-мінеральної сировини, що в будь-якому разі закріплює сировинну спеціалізацію економіки країни. Частка експорту недорогоцінних металів за 2005–2018 роки скоротилась із 41,0% у 2005 році до 24,6% у 2018 році. Натомість питома вага екс-

Таблиця 4

Індекс концентрації експорту України й груп країн та об'єднань

Країна/група країн	1995 рік	2000 рік	2009 рік	2010 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Україна	0,106	0,131	0,116	0,13	0,127	0,135	0,146	0,142	0,14
Світ загалом	0,052	0,074	0,073	0,076	0,078	0,064	0,063	0,064	0,069
Країни, що розвиваються	0,091	0,127	0,122	0,121	0,117	0,091	0,089	0,092	0,1
зокрема, країни Америки	0,087	0,11	0,113	0,126	0,122	0,085	0,078	0,087	0,096
країни Африки	0,25	0,349	0,414	0,414	0,36	0,257	0,22	0,248	0,286
країни Азії	0,093	0,128	0,113	0,11	0,111	0,098	0,099	0,1	0,108
країни Океанії	0,205	0,154	0,22	0,245	0,201	0,222	0,208	0,211	0,219
Транзитивні економіки	0,193	0,236	0,31	0,324	0,328	0,27	0,244	0,245	0,276
Розвинені країни	0,055	0,072	0,064	0,063	0,065	0,066	0,068	0,066	0,066
зокрема, країни Америки	0,119	0,129	0,112	0,117	0,117	0,125	0,13	0,128	0,129
країни Африки	0,073	0,084	0,079	0,076	0,091	0,09	0,093	0,091	0,095
країни Азії	0,048	0,068	0,064	0,063	0,063	0,064	0,066	0,065	0,064
країни Океанії	0,101	0,1	0,2	0,225	0,224	0,191	0,204	0,223	0,249
ЄС-28	0,050	0,070	0,065	0,064	0,064	0,065	0,067	0,066	0,065

Джерело: складено авторами за [2]

Таблиця 5

Індекс концентрації імпорту України й груп країн та об'єднань

Країна/група країн	1995 рік	2000 рік	2009 рік	2010 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Україна	0,297	0,226	0,159	0,145	0,128	0,126	0,083	0,092	0,094
Світ загалом	0,052	0,073	0,071	0,076	0,078	0,065	0,064	0,066	0,071
Країни, що розвиваються	0,055	0,087	0,084	0,088	0,095	0,086	0,088	0,092	0,101
зокрема, країни Америки	0,048	0,064	0,064	0,07	0,075	0,064	0,063	0,067	0,07
країни Африки	0,054	0,061	0,066	0,07	0,078	0,066	0,06	0,066	0,074
країни Азії	0,064	0,105	0,099	0,102	0,11	0,104	0,106	0,11	0,121
країни Океанії	0,106	0,192	0,145	0,169	0,183	0,15	0,125	0,126	0,167
Транзитивні економіки	0,157	0,068	0,054	0,055	0,05	0,046	0,046	0,044	0,046
Розвинені країни	0,058	0,077	0,076	0,081	0,079	0,065	0,065	0,066	0,067
країни Америки	0,073	0,1	0,118	0,125	0,142	0,083	0,081	0,087	0,096
країни Африки	0,092	0,1	0,107	0,115	0,099	0,084	0,085	0,086	0,084
країни Азії	0,048	0,068	0,068	0,067	0,068	0,059	0,06	0,059	0,061
країни Океанії	0,065	0,085	0,084	0,095	0,102	0,088	0,088	0,093	0,096
ЄС-28	0,049	0,070	0,070	0,069	0,070	0,060	0,059	0,060	0,062

Джерело: складено авторами за [2]

порту продукції рослинного походження збільшилася з 5,0% у 2005 році до 20,9% у 2018 році. З огляду на те, що ціни на ці категорії товарів є, як правило, нестабільними, непередбачуваними, існують наслідки їх коливань для економіки країни, яка надмірно залежить від експорту сировини.

У табл. 7 відображено ключові товарні групи вітчизняного імпорту. Україна, окрім енергоносіїв, частка яких становить практично чверть вітчизняного імпорту, завозить продукцію машинобудування (його питома вага зросла з 17,6% у 2005 році до 20,9% у 2018 році) та хімічної промисловості (переважно фармацевтичну продукцію, добрива та органічні хімічні сполуки). Маючи виробничі

потужності, кваліфікований персонал, Україна «посідає» одне з перших місць у світі за імпортом секонд-хенду, що є прямою загрозою розвитку вітчизняної легкої промисловості, яка має потенціал і можливості для задоволення попиту населення й нарощування експорту.

З огляду на те, що фізичний обсяг експорту у 2018 році скоротився порівняно з 2017 роком (у 2016 році він складав 150,3 млн. т. товарів, у 2017 році – 153,2 млн. т., у 2018 році – 149,1 млн. т.), а також те, що вартість однієї тони вітчизняного експорту у 2018 році склала 317 дол. США, а вартість тони імпорту – 776 дол. США [3], можемо констатувати зниження якості вітчизня-

Таблиця 6

Топ-6 груп українського експорту у 2005–2018 роках, %

Товарна група	2005 рік	2009 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Зміни у структурі (+, -)	
						2018 рік до 2017 року	2018 рік до 2005 року
Продукти рослинного походження	5,0	12,7	22,3	21,3	20,9	-0,4	15,9
зокрема, зернові культури	4,1	9	16,7	15	15,3	0,3	11,2
Жири та олії тваринного або рослинного походження	1,7	4,5	10,9	10,6	9,5	-1,1	7,8
Готові харчові продукти	3,8	5,3	6,7	6,5	6,4	-0,1	2,6
Мінеральні продукти	13,7	9,8	7,5	9,1	9,2	0,1	-4,5
Недорогоцінні метали та вироби з них	41,0	32,3	22,9	23,4	24,6	1,2	-16,4
зокрема, чорні метали	33,5	25,8	19,9	20	21	1,0	-12,5
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	8,3	12,6	10	9,9	9,8	-0,1	1,5
Експорт зазначених груп, разом	73,5	77,2	80,3	80,8	80,4	-0,4	6,9

Джерело: розраховано авторами за [1]

Таблиця 7

Топ-5 груп українського імпорту у 2005–2018 роках, %

Товарна група	2005 рік	2009 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Зміни у структурі (+, -)	
						2018 рік до 2017 року	2018 рік до 2005 року
Мінеральні продукти	32,01	34,5	21,6	25,2	24,8	-0,4	-7,21
зокрема, палива мінеральні; нафта й продукти її перегонки	29,5	32,2	20	23,6	23,4	-0,3	-6,1
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	5,36	5,9	7,3	6,5	6,2	-0,3	0,84
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	8,57	11,7	14,3	13,2	12,3	-0,9	3,73
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плаваючі засоби	8,91	4,8	7,5	8,4	8	-0,4	-0,91
зокрема, засоби наземного транспорту, крім залізничного	8,36	4,3	7,2	8	7,4	-0,6	-0,96
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	17,55	13,8	20,1	20	20,9	0,9	3,35
зокрема, реактори ядерні, котли, машини	11,21	8,7	11,9	11,7	11,3	0,4	-0,09
Імпорт зазначених груп, разом	72,4	70,7	70,8	73,3	72,2	-1,1	-0,2

Джерело: розраховано авторами за [1]

ного товарного експорту на користь продукції з низьким ступенем обробки та технологічності й вичерпання екстенсивного методу подальшого нарощування експорту.

Висновки з проведеного дослідження. Високий ступінь відкритості української економіки не сприяє ефективній інтеграції нашої держави у систему глобальних зовнішньоторговельних зв'язків. Попри об'єктивні причини, серед яких слід назвати вплив економічних і політичних криз, анексії та тривалої окупації частини території України, проблеми зовнішньої торгівлі пов'язані з деформованою структурою промислового сектору, переважанням у його структурі товарів з низьким ступенем оброблення, перевищенням товарного імпорту над експортом, надмірною експортною залежністю вітчизняного експорту від стану товарних ринків, на що вказують значення Індексу концентрації експорту,

низькою якістю товарного експорту, що підтверджується значеннями Індексу диверсифікації експорту. З огляду на масштабність окреслених проблем не варто очікувати їх швидкого розв'язання. Необхідні послідовні системні заходи, вжиття яких сприятиме модернізації національної економіки і, як наслідок, підвищенню ефективності її інтеграції у світовий торговельний простір. Передусім слід назвати докорінну перебудову структури вітчизняної економіки, формування конкурентоспроможного промислового сектору; проведення політики імпортозаміщення; поступове заміщення експорту товарів первинного сектору економіки продукцією з вищим ступенем доданої вартості; стимулювання участі вітчизняних підприємницьких структур у глобальних ланцюгах доданої вартості; прискорений розвиток сфери послуг, особливо її перспективних сегментів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Статистична база Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.11.2019).
2. Статистична база ЮНКТАД. URL: https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en (дата звернення: 20.11.2019).
3. Итоги внешней торговли Украины: в 2018 г. экспорт рос за счет благоприятной конъюнктуры в металлургии (Инфографика) [The results of foreign trade of Ukraine: in 2018, exports grew due to favorable conditions in the metallurgy (Infographic)]. URL: <http://fru.ua/ua/media-center/blogs/salivon/itogi-vneshnej-torgovli-ukrainy-v-2018> (дата звернення: 02.12.2019).
4. World Trade Statistical Review 2019. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2019_e/wts19_toc_e.htm (дата звернення: 21.11.2019).

REFERENCES:

1. Statystychna baza Derzhavnoji sluzhby statystyky [National Statistics Service Database]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 20 November 2019).
2. Statystychna baza JuNKTAD [UNCTAD Statistical Database]. Available at: https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en (accessed 20 November 2019).
3. Itogi vneshney torgovli Ukrainy: v 2018 g. eksport ros za schet blagopriyatnoy konyunktury v metallurgii (Infografika) [The results of foreign trade of Ukraine: in 2018, exports grew due to favorable conditions in the metallurgy (Infographic)]. Available at: <http://fru.ua/ua/media-center/blogs/salivon/itogi-vneshnej-torgovli-ukrainy-v-2018> (accessed 02 December 2019).
4. World Trade Statistical Review 2019. Available at: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2019_e/wts19_toc_e.htm (accessed 21 November 2019).